

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

УДК 372.881.111.1:37.02

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АБЗАЦНО-ФРАЗОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША

Сімкова І. О.

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”

Анотація. В статті проаналізовано знання, навички і вміння, які необхідні майбутнім бакалаврам-філологам для формування фахової компетентності перекладача в усному перекладі з аркуша (УПА) та абзацно-фразовому перекладі (АФП). Встановлено, що до навичок і умінь УПА і АФП потрібно включати основні – загальні для всіх видів усного перекладу, а також специфічні навички і вміння – притаманні лише УПА і АФП. Зокрема, виділено навички і вміння сегментації тексту оригіналу, синхронізації операцій, вірогіднісного прогнозування, переключення, виділення значенневих опорних пунктів повідомлення, застосування перекладацьких трансформацій тощо. Подано загальну систему вправ і систему вправ для навчання усного перекладу з аркуша та абзацно-фразового перекладу. Розглянуто класифікацію вправ для навчання перекладу. Описано розподіл груп вправ: підсистема А – підготовчі вправи; підсистема Б – вправи для формування навичок сегментації текстів (для УПА), вправи на виділення опорних пунктів повідомлення (УПА і АФП), вправи на застосування трансформацій (лексичних, граматичних і лексико-граматичних); підсистема В містить групи вправ на вірогіднісне прогнозування (для УПА і АФП), вправи на переключення і вправи на синхронізацію операцій – для УПА.

Ключові слова: навчання усного перекладу з аркуша, майбутні бакалаври-філологи, система вправ для навчання усного перекладу, фахова компетентність перекладача.

Сімкова І. О. Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт”

Методика обучения абзацно-фразовому переводу и устному переводу с листа

Аннотация. В статье анализируются знания, навыки и умения, которые необходимы будущим бакалаврам-филологам для формирования профессиональной компетентности переводчика в устном переводе с листа (УПЛ) и абзацно-фразовом переводе (АФП). Определено, что к навыкам и умениям УПЛ и АФП следует относить основные – общие для всех видов устного перевода, а также специфические навыки и умения – присущие именно УПЛ и АФП. В частности, выделены навыки и умения сегментации текста оригинала, синхронизации операций, вероятностного прогнозирования, переключения, выделения смысловых опорных пунктов сообщения, применения переводческих трансформаций и т.д. Представлена общая система упражнений и система упражнений для обучения устному переводу с листа и абзацно-фразовому переводу. Рассмотрена классификация упражнений для обучения переводу. Описано распределение групп упражнений: подсистема А – подготовительные упражнения; подсистема Б – упражнения для формирования навыков сегментации текстов (для УПЛ), упражнения на выделение опорных пунктов сообщения (УПЛ и АФП), упражнения на применение трансформаций (лексических, грамматических и лексико-грамматических); подсистема В содержит группы упражнений на вероятностное прогнозирование (для УПЛ и АФП), упражнения на переключение и упражнения на синхронизацию операций – для УПЛ.

Ключевые слова: обучение устному переводу с листа, система упражнений для обучения устному переводу, будущие бакалавры-филологи, профессиональная компетентность переводчика.

**Simkova. I. National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”
The methodology of consecutive and sight translation training**

Abstract. Introduction. Translator/interpreter professional activity is considered as a special kind of communicative activity and is aimed at implementation of the interlingual communication tasks. The core of interpreter professional activity is verbal (oral and written) and non-verbal professional communication. It is believed that professional translation/interpreting communication combines equally linguistic, cultural, personal and psychological interaction, and requires future translators/interpreters to possess professional competence of interpreter/translator. In general, the professional competence of interpreter/translator is characterized as a certain amount of knowledge, skills, subskills and personal characteristics that are necessary for future bachelor philologists to perform their professional activities successfully. **Purpose.** To define the list of knowledge, skills and subskills, which future bachelor philologists should possess in sight translation and consecutive translation, to propose a system of exercises for training future philologists in mentioned types of translation. **Methods.** Reviewing the studies on translation/interpreting training conducted abroad and in Ukraine, where the classification of exercises for interpreting and translation training is considered. **Results.** This study analyses knowledge, skills and subskills, which are necessary for future bachelor philologists to form the professional competence of interpreter in consecutive and sight translation. In particular, the skills and subskills of source text segmentation, operation synchronization, probabilistic forecasting, switching, selection of supporting points in clause, translation transformations application are highlighted. The system of exercises includes three subsystems: subsystem A deals with preliminary exercises; subsystem B consists of exercises for training subskills of source text segmentation, usage of transformations and selection of supporting points in clause; subsystem C shows exercises for probabilistic forecasting and operation synchronization training. **Conclusion.** To sum up, the system of exercises for interpreting and translation training for future bachelor philologists was proposed. The considered above group of exercises will serve as a basis for investigating correlation between different groups of exercises and translation/interpreting training stages.

Keywords: sight translation training, system of exercises for interpreting training, future bachelor philologists, professional competence of interpreter.

Постановка проблеми. Професійна діяльність перекладача має комунікативний характер і розглядається як особливий вид мовленнєвої діяльності, спрямований на реалізацію завдань міжмовної комунікації [2]. Отже, ядром професійної діяльності перекладача є вербальна (усна й письмова) і невербальна комунікація, що має професійний характер. Вважається, що професійна перекладацька комунікація поєднує однаковою мірою мовну, культурну, особистісну і психологічну взаємодію та вимагає від майбутніх перекладачів володіння фаховою компетентністю перекладача (ФКП). У загальному вигляді ФКП характеризується як певна кількість знань, навичок, умінь, якостей та інших особистісних характеристик, необхідних майбутнім бакалаврам-філологам для успішного виконання своєї професійної діяльності [4].

Таким чином, зміст навчання усного перекладу переважно визначається тими знаннями, навичками й уміннями, які необхідні майбутнім бакалаврам-філологам для формування ФКП.

Деякі автори [5, с. 181] пропонують для навчання перекладу виділяти лише види вправ, наприклад, вправи на розвиток пам'яті або вправи на розвиток навичок перекладу реалій, кліше тощо. Однак більшість авторів дотримується розподілу, згідно з яким пропонується поділяти вправи на підготовчі та перекладацькі, що, на нашу думку є доцільнішим. Останнім часом ведеться активна робота над створенням класифікації вправ для навчання перекладу, що зумовлює **актуальність** статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових праць свідчать, що питання класифікації вправ для навчання перекладу досліджували вітчизняні (Гавриленко Н. М., Ганічева Т. В., Комісаров В. Н., Латишев Л. К., Мін'яр-Белоручев Р. К.,

Ширяєв А. Ф., Черноватий Л. М.) та зарубіжні дослідники (I. P. Krings Hans, B. Horn-Helf, A. Neubert, S. Šeböková, D. Seleskovitch, W. Wilss). Однак потрібно зауважити, що єдиного підходу щодо розподілу та класифікації вправ для навчання перекладу серед науковців не виявлено.

Метою статті є дослідити перелік знань, навичок і умінь, якими мають володіти майбутні бакалаври-філологи в усному перекладі з аркуша (УПА) і абзацно-фразовому перекладі (АФП), та запропонувати систему вправ для навчання вищезазначених видів перекладу.

Основні результати дослідження. Якщо розглядати місце усного перекладу в структурі фахової компетентності перекладача з точки зору знань, навичок і умінь, якими повинен володіти фахівець, то потрібно почати з розподілу, якого дотримується більшість дослідників [3; 4; 5; 9] і згідно з якими виділяються:

- вправи для навчання усіх видів перекладу;
- вправи для навчання усного перекладу;
- вправи для навчання письмового перекладу;
- вправи, необхідні для навчання окремих видів усного або письмового перекладу.

Під впливом методики навчання одномовних видів мовленнєвої діяльності деякі автори і в системі навчання усного перекладу виділяють два типи вправ. Так, А.Ф. Ширяєв включає в систему вправ для навчання синхронного перекладу підготовчі та тренувальні вправи [10, с. 78]. Л.К. Латишев говорить про доперекладацькі й проблемно-перекладацькі вправи [4, с. 76]. На думку Г. Крінгса, перекладацькі вправи мають бути комунікативними, тобто вирішувати певні комунікативні завдання. Для кожної вправи формується цільова установка, покликана розвинути конкретне вміння, наприклад: вміння виділяти значеннєві опори або вміння добирати необхідні відповідники [11, с. 401–407].

Р. К. Міньяр-Белоручев також розподіляє вправи для навчання перекладу на підготовчі й практичні, тобто перекладацькі. Практичними вправами вважаються такі, в яких відтворюються умови роботи, об'єктивно існуючі під час реалізації будь-якого виду перекладу на практиці, тоді як усі зміни практичних умов, які вносяться в навчальних цілях, перетворюють практичну вправу на підготовчу [5, с. 61].

У дослідженнях В.Н. Комісарова [6] всі вправи розподілено на доперекладацькі й власнеперекладацькі за характером виконання мовленнєвих дій. Доперекладацькі вправи мають на меті створити умови для успішного здійснення перекладацького процесу, надати необхідну комунікативну установку, перевірити наявність у майбутніх перекладачів мовних і фонових знань, показати їм, як вирішують типові перекладацькі завдання досвідчені висококваліфіковані перекладачі.

Так, підготовчими вправами вважаються вправи, спрямовані на відпрацювання окремих операцій та їхніх комбінацій – тобто такі, що розвивають якості, необхідні майбутнім перекладачам. Наприклад, для навчання УПА це можуть бути вправи для розширення поля зору або вправи для виділення опорних пунктів тощо. Враховуючи той факт, що переклад, як і будь-яка інша діяльність, базується на розвитку навичок і формуванні умінь [9], вважаємо, що всі види вправ для навчання перекладу умовно можуть бути поділені на: А – підготовчі вправи, Б – вправи для формування навичок і В – вправи для розвитку умінь.

У створенні переліку навичок і умінь, необхідних для здійснення УПА і АФП науково-технічних текстів, ми керувалися такими положеннями.

До навичок і умінь УПА і АФП потрібно включати основні – загальні для всіх видів усного перекладу, а також специфічні навички і вміння – притаманні лише УПА і АФП.

Наведемо перелік навичок і умінь, необхідних майбутнім перекладачам для здійснення УПА:

- навички і вміння читання (девербалізації та розширення поля зору при читанні);
- навички і вміння говоріння (усного мовлення) мовою перекладу (МП);
- навички і вміння сегментації тексту оригіналу (ТО);

- навички і вміння синхронізації операцій (читання і говоріння);
- навички і вміння вірогіднісного прогнозування;
- навички і вміння переключення (з МО на МП і навпаки);
- навички і вміння виділення значеннєвих опорних пунктів повідомлення (наприклад, вміти оперативно ідентифікувати ключову інформацію і заради її передачі жертвувати другорядною інформацією);
- навички і вміння застосування перекладацьких трансформацій (наприклад, вміти застосовувати функціональні заміни, описовий переклад тощо).

Говорячи про перелік навичок і вмінь, необхідних майбутнім перекладачам для здійснення АФП, ми маємо внести корективи до попереднього переліку, оскільки тут на перший план виступають навички і вміння аудіювання, а також обсяг пам'яті.

Для формування ФКП в УПА і АФП ми визначили специфічні навички і вміння, характерні лише для цих видів перекладу. Далі ми розглянемо кожен з перелічених навичок і вмінь окремо, а потім класифікації вправ для навчання УПА і АФП.

Зупинимося докладніше на формуванні специфічних умінь УПА. Під специфічними навичками і вміннями ми розуміємо такі, що характерні лише для окремих видів перекладу. Одним з базових компонентів УПА є читання заради вилучення інформації. Як відомо, читання навчають на початкових курсах на заняттях з іноземної мови (ІМ), тому може скластися враження, що під час навчання УПА ці навички і вміння слід розглядати як уже сформовані. Однак виникає питання, чи сформовані вони достатньою мірою в потрібному для УПА напрямку. Для того щоб відповісти на це запитання, треба насамперед проаналізувати специфіку діяльності читання як складової частини процесу УПА [1].

Діяльність перекладача під час УПА припускає, що він має бути в змозі отримати повну, точну і глибоку інформацію з тексту, прочитаного мовою оригіналу (МО). Здавалося б, ми говоримо про вивчальне читання, яке, згідно з С. К. Фоломкіною, передбачає 100-відсоткове повне і точне розуміння основної та другорядної інформації, проте "вивчальне читання" як вид читання передбачає повільне читання (50–60 сл. /хв.) [8, с. 126–127]. На відміну від "вивчальне читання", процес УПА вимагає досить високого темпу читання, але не за рахунок зниження повноти чи точності отриманої інформації. Вид читання, яким має володіти перекладач УПА, має такі характерні риси: воно (читання) є текстовим читанням у тому сенсі, що розуміння кожної даної фрази певною мірою залежить від змісту вже сприйнятої частини тексту, але на відміну від текстового читання під час процесу УПА між сприйняттям складових фраз тексту або смислових одиниць є невеликі проміжки, які перекладач використовує для прийняття чергового перекладацького рішення.

Крім цього, під час УПА перекладач поєднує високий темп читання з точністю і повнотою вилученої інформації. Можливі втрати в цьому разі стосуватимуться, головним чином, глибини розуміння тексту, і це поєднання повноти, точності та глибини розуміння зі швидкістю читання відрізняє рецептивну діяльність перекладача УПА від так званого вивчального читання [5, с. 81].

Високий темп читання необхідний для того, щоб перекладач мав достатньо часу для перекладацької переробки інформації, яку він сприймає. Цей час потрібен також для того, щоб перекладач мав певну свободу маневру для вирішення будь-якої задачі в процесі перекладу.

Ми вважаємо, що перекладач матиме достатньо часу для маневру, якщо швидкість його читання, як воно було охарактеризовано вище, буде як мінімум удвічі вище темпу його говоріння (важливо ще раз підкреслити, що при цьому мається на увазі швидкість читання з установкою на отримання повної і точної інформації). Перейдемо до розгляду питання про темп говоріння перекладача під час УПА.

Аналіз даних щодо темпу говоріння (мається на увазі загальний темп, тобто відношення кількості лінгвістичних одиниць до часу говоріння з урахуванням пауз) виявив, що середнім темпом говоріння перекладача під час синхронного перекладу є темп 100–120 слів на хвилину,

а перекладач УПА говорить в такому самому темпі [1, с. 14]. Враховуючи ці дані, можна вважати, що перекладач УПА повинен вміти читати мовчки зі швидкістю не менше 200 слів за хвилину [5, с. 93].

Отже, якщо у студентів не було розвинене охарактеризоване вище вміння читання, то до інших компонентів змісту навчання УПА потрібно додати вміння читати мовчки задля отримання повної і точної інформації МО, яке має бути набагато швидшим, ніж усне повідомлення, яке оформлюється МП (темп не менше 200 слів на хвилину).

Прикладом можуть бути такі вправи: студенти, дивлячись на центральну лінію, мають назвати цифри, розташовані по краях рядків; студенти повинні прочитати текст, надрукований у вузькій колонці, тощо.

Одним з основних компонентів змісту навчання УПА слід також вважати вміння синхронізувати промовляння вголос перекладу однієї фрази (синтагми), тобто говоріння, і читання мовчки наступної фрази (синтагми). На жаль, у процесі навчання інших видів перекладу, наприклад під час навчання послідовного перекладу, така синхронізація дій у перекладача не формується – формується тільки “синхронізація” сприйняття на слух і короткого запису інформації, яка сприймається [6, с. 125]. Зрозуміло, що, володіючи таким видом синхронізації, майбутні перекладачі не зможуть – без спеціального навчання – здійснити суміщення промовляння вголос перекладу однієї фрази і читання іншої.

Як приклад наведемо таку вправу: на екрані студенти бачать перше речення тексту МО і отримують завдання знайти ключові слова або ключові ідеї речення, читаючи його мовчки; як тільки студенти почали промовляти вголос ключові слова / ідеї МП, на екрані з’являється наступне речення тощо.

У професійній діяльності перекладача УПА важливу роль відіграє темп мовлення. Він важливий як для адресата інформації (коли перекладач говорить дуже повільно і з тривалими паузами – це ускладнює сприйняття), так і для самого перекладача (коли перекладач говорить дуже повільно і з тривалими паузами – це свідчить про те, що він або погано володіє МО, або не володіє навичками перекладу).

Якщо все відбувається навпаки, перекладач обирає більш швидкий темп мовлення МП, то він сам може опинитися в скрутному становищі. У процесі своєї діяльності кожний перекладач, особливо той, який має менше досвіду, стикається з труднощами лінгвістичного, екстралінгвістичного і власне перекладацького характеру. Для подолання цих труднощів йому потрібен додатковий час (який може вимірюватися секундами і долями секунд), саме тому перекладач має прагнути говорити не дуже швидко. В іншому разі неминуче з’являтимуться самовиправлення, які ускладнюють сприйняття повідомлення адресатом [13, с. 18-41].

Студентам можна запропонувати вправу із таким завданням: вони вчать напам’ять мінітекст на відповідну тему, а потім відтворюють його в середньому або сповільненому темпі.

Таким чином, під час УПА темп мовлення відіграє важливу роль у синхронізації дій перекладача. Однак можна припустити, що для успішного вирішення труднощів, які виникають під час перекладу, вибраний темп не може бути ані дуже швидким, ані дуже повільним, а, скоріше за все, помірним.

Оскільки УПА не залишає часу для розгорнутих роздумів, ця діяльність вимагає від перекладача швидкого, практично миттєвого і точного вилучення з пам’яті необхідних мовних відповідників і потрібних еквівалентів [6, с. 93]. Еквівалент – це постійний рівнозначний відповідник, який, як правило, не залежить від контексту [7]. Пошук потрібного еквівалента пов’язаний з навичкою переключення. Під навичкою переключення слід розуміти вміння автоматизовано приймати рішення на перекодування пред’явленого для перекладу відрізка мовленнєвого (для АФП) / мовного (для УПА) ланцюга. Це передбачає, що перекладач вміє швидко передавати мовою перекладу зміст сприйнятої фрази і здатен, коли це необхідно, швидко витягати з пам’яті відповідники та еквіваленти.

Володіння навичкою переключення є одним з аспектів досягнення найбільшої ефективності перекладацьких операцій на формально-знаковому рівні. Спостереження за навчальним процесом показують, що володіння двома мовами ще не гарантує функціонування перекладацького досвіду переключення. Володіння двома мовами є лише передумовою, необхідною умовою становлення і розвитку такої навички та перетворення її на уміння [6, с. 101].

Результати психофізіологічних досліджень (Єрмолович В.І.; Джайл Д., Львовская З.Д.; Льюшер В.; Міньяр-Белоручев Р.К.) дають змогу стверджувати, що для формування навички переключення з однієї мови на іншу необхідна методика навчання, яка послідовно об'єднує аналогічні семантичні підсистеми двох мов, а також суміжні двомовні семантичні системи.

Тому формування навички переключення мають відбуватися згідно з тематичним принципом [6, с. 66], оскільки її функціонування припиняється за межами попередньо відпрацьованої семантичної системи. Цей факт дає підставу говорити про доцільність формування навички переключення для семантичної системи однієї тематики, наприклад це можуть бути такі галузі як комп'ютерні технології, нанотехнології тощо.

Ми припускаємо, що до початку навчання УПА у студентів уже сформувалася навичка переключення з однієї мови на іншу у вигляді здатності знаходити необхідні для процесу двостороннього або послідовного перекладу перекладацькі відповідники та еквіваленти. Однак характерні риси процесу УПА, зокрема швидкість, з якою протікає весь процес, вимагають ще більш розвинених автоматизмів оперування відповідниками між елементами МО і МП.

Під час перекладу виникають такі мовні явища, які становлять для перекладача УПА "небезпеку", оскільки вони, в силу формальної подібності, можуть в умовах дефіциту часу породжувати буквалізми.

Через обмеження в часі перекладач УПА змушений надзвичайно швидко приймати перекладацькі рішення; при цьому перекладачі, які не мають достатнього досвіду, можуть піддаватися впливу тієї чи іншої форми ІМ, оскільки така форма (можливо, з невеликими змінами) існує в його рідній мові та схожа на перекладацький відповідник. Наприклад, *accurate calculation* – точний розрахунок, а не акуратний. Насправді близькі за формою елементи двох мов дуже часто розходяться за семантикою, сферою вживання тощо, а саме це й породжує неприпустимі буквалізми, що в результаті може призвести до спотворення вихідної інформації [7, с. 77].

Таким чином, у змісті навчання УПА має бути передбачений подальший розвиток умінь знаходження перекладацьких відповідників. Ці навички і вміння мають бути сформовані на такому рівні, щоб унеможливити появу буквалізмів в умовах дефіциту часу. Наприклад, це можуть бути вправи з такими завданнями: студенти отримують аркуші з послідовністю окремих слів МО і МП, для яких вони мають швидко знайти еквівалент; студенти повинні швидко знайти еквівалент власних назв та їх аббревіатур (в галузі комп'ютерних технологій і нанотехнологій) тощо.

Як відомо, для того щоб передати інформацію, яку перекладач сприймає засобами МО, він повинен вміти виділяти в ТО значеннєві опорні пункти, а також вміти правильно розділити ТО на короткі одиниці, менші за розміром, ніж весь текст, або абзац – на речення або синтагми.

Вважається, що за наявності в ТО одиниць, які мають відносну незалежність і постійні еквіваленти, що не залежать від контексту (наприклад, ситуативні кліше тощо), перекладачу під час УПА легше ділити ТО на одиниці, що допомагає йому приймати перекладацькі рішення. Тому виділення блоків в текстах оригіналу є важливим аспектом в методиці навчання УПА.

Під час перекладу простих речень навіть перекладач, який не має професійного досвіду, може розбивати речення на дуже короткі одиниці, що збагатимуться із знаковою системою ТО, і це не позначиться на якості перекладу. Але за наявності в ТО одиниць, семантика яких у даній фразі залежить від контексту, завдання перекладача істотно ускладнюється.

Недосвідчений перекладач під час УПА прагне перекладати елементи ТО одразу, як тільки вони потрапляють до його поля зору, проте, якщо у ТО є елементи, семантично залежні від контексту, в ряді випадків це може стати причиною суттєвих втрат змісту.

Джерелом помилок і втрат змісту внаслідок неадекватного членування ТО можуть іноді бути й еквіваленти, і стійкі словосполучення, якщо перекладач не сприймає їх цілісно і починає перекладати частинами. Наприклад, якщо майбутні перекладачі не знають стійких словосполучень, ситуативних кліше або складних термінів, які з'являються в МО, вони можуть не розпізнати їх одразу. До уваги треба брати і той факт, що коли вищезгадані лексичні одиниці (ЛЮ) оформлюються однаковими семантичними або граматичними способами в МО і МП – їх переклад викличе менше труднощів, наприклад: складний термін “programming language” відповідає в МП терміну “мова програмування”, “hard disk” – “жорсткий диск” тощо. Якщо оформлення одного і того ж терміну відрізняється в МО і МП (наприклад, українське словосполучення “програми, які вимагають викуп” перекладається англійською одним словом – “ransomware”) і якщо недосвідчений перекладач почне перекладати: “programs, which need repaument” – у таких випадках сегментація ТО на короткі відрізки неминуче призводить до спотворення змісту.

Враховуючи подане вище, робимо висновок, що майбутніх перекладачів необхідно вчити оптимально обирати в ТО одиниці, на основі яких приймається перекладацьке рішення. Таке завдання під час УПА полегшується тим, що перекладач бачить перед собою ТО, однак під час розподілу ТО він не завжди може керуватися знаками пунктуації та синтаксично-морфологічною структурою ТО [10, с. 127].

Оскільки процес виділення одиниць в МО під час УПА має порівняно з раніше засвоєними видами перекладу специфічний характер ми вважаємо, що наступним компонентом змісту навчання усного перекладу з аркуша має стати формування у перекладача вміння виділяти значеннєві опори, що дають змогу майбутнім перекладачам приймати правильні перекладацькі рішення.

Останніми є навички і вміння вірогіднісного прогнозування. Саме поняття вірогіднісного прогнозування не є однозначним. Воно включає і прогнозування сприйняття змісту, і випереджальний синтез під час мовлення. В методиці навчання УПА вірогіднісне прогнозування може визначатися як розумові дії, що виражаються в передбаченні (прогнозі) одиниць ТО, що потрапляють до поля зору перекладача.

Розвинені навички і вміння вірогіднісного прогнозування в УПА мають велике значення, оскільки в умовах дефіциту часу вкрай важливим є момент виділення основного змісту висловлювання. Вважається, що ефективність вірогіднісного прогнозування залежить від обізнаності в галузі перекладу. Таким чином, ступінь обізнаності або знання основних мовностилістичних і прагматичних характеристик ТО збільшує шанси успішного вірогіднісного прогнозування, що матиме позитивний вплив на весь процес перекладу. Наприклад, вправа, де студентам подаються дві однакові за кількістю колонки і вони повинні утворити всі можливі поєднання із запропонованими словами, тощо.

Під час створення системи вправ для навчання УПА і АФП ми будемо керуватися компетентністним підходом, що означає формування навичок і вмінь відповідно до компетентностей, необхідних майбутнім перекладачам; діяльнісним підходом, який передбачає паралельне формування навичок і вмінь, і опору на систему вправ, де розроблено вправи для формування кожної навички і уміння; а також особистісно орієнтованим підходом, що дає змогу розглядати підготовку майбутніх перекладачів в аспекті всебічного розвитку мовної особистості.

Сказане вище дає змогу схематично представити систему вправ для навчання УПА і АФП. У ній більшість груп вправ застосовується для формування навичок і вмінь в обох видах перекладу, однак є такі, що притаманні лише УПА (наприклад, група вправ на читання) або АФП

(наприклад, група вправ на аудіювання) або такі, що потребують модифікації. Наприклад, вправи на синхронізацію дій – для УПА – це буде синхронізація дій читання і говоріння, тоді як для АФП – синхронізація дій аудіювання і говоріння.

Далі розглянемо систему вправ для навчання УПА і АФП з розподілом на групи вправ. Підсистема А – це підготовчі вправи, які містять групи вправ: вправи на читання (для УПА), а саме на девербалізацію і розширення поля зору під час читання; вправи на говоріння (для УПА і АФП), які сприятимуть створенню оптимального темпу під час промовляння перекладу, і вправи на аудіювання (для АФП). До підсистеми Б входять групи вправ для формування навичок сегментації текстів (для УПА); вправи на виділення опорних пунктів повідомлення (УПА і АФП) – вони сприятимуть збільшенню обсягів пам'яті; вправи на застосування трансформацій (лексичних, граматичних і лексико-граматичних).

Підсистема В містить групи вправ на вірогідніше прогнозування (для УПА і АФП) – здебільшого це вправи на переклад ТО на рівні слів, словосполучень, речень тощо; вправи на переключення – пов'язані з двостороннім перекладом; вправи на синхронізацію операцій – для УПА (це буде читання і говоріння) (див. рис. 1).

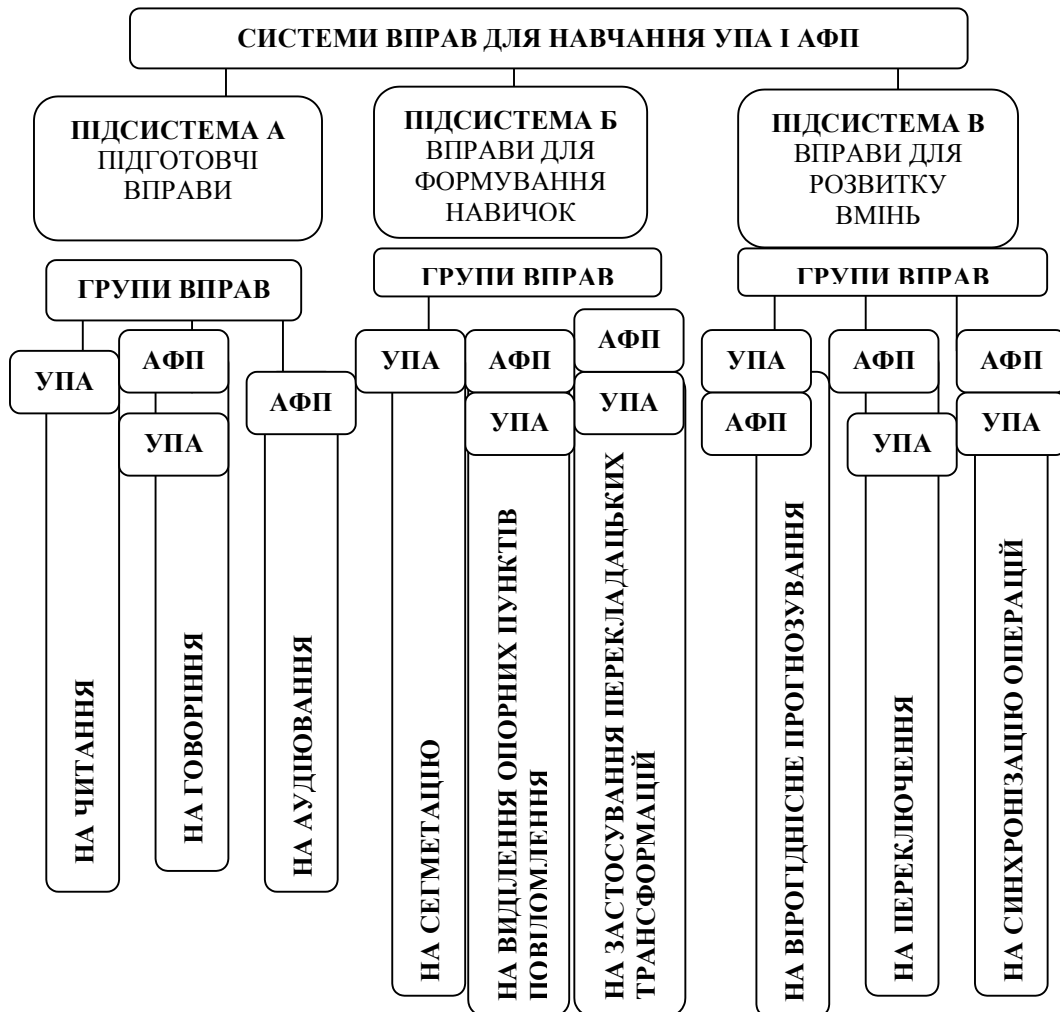

Рис. 1. Система вправ для навчання УПА і АФП

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, під час створення системи вправ для навчання УПА і АФП слід керуватися компетентністним, діяльнісним, а також особистісно орієнтованими підходами. Згадані вище групи вправ мають слугувати для утворення комплексу вправ, наприклад, для відпрацювання відповідного лексичного матеріалу. Подальшими розвідками у цьому напрямку мають бути дослідження співвідношення різних груп вправ та етапів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бассуэ Вэбб Л. К. Обучение переводу с листа как профессиональной деятельности (на материале испанского языка): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Романские языки” / Л. К. Бассуэ Вэбб. – М., 1991. – 22 с.
2. Гак В. Г. Теория и практика перевода / В. Г. Гак, Б. Б. Григорьев. – М.: “Интердиалект +”, 1997. – 454 с.
3. Гавриленко Н. Н. Междисциплинарный подход в обучении переводу в сфере профессиональной коммуникации / Н. Н. Гавриленко // Материалы международной научно-практической конференции “Современные коммуникативные технологии в языковом образовании” 1 декабря 2008 г. – Хабаровск : Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2008. – С. 32–38.
4. Латышев Л. К. Технология перевода / Л. К. Латышев. – М.: ТЕЗАУРУС, 2000. – 346 с.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
6. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : “Московский лицей”, 1996. – 208 с.
7. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер. – М. : Междунар. отн-я, 1974. – 212 с.
8. Фоломкина С. К. Функция текста в обучении иностранному языку / С. К. Фоломкина // Сб. науч. тр. – М. : МГТШИЯ им. М. Тореца. – 1983. – Вып. 277. – С. 125–134.
9. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
10. Ширяев А. Ф. Синхронный перевод: деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода / А. Ф. Ширяев. – М. : “Воениздат”, 1979. – 183 с.
11. Krings Hans P. H. Was in den Köpfen von Übersetzern vorgeht. Eine empirische Untersuchung zur Struktur des Übersetzungsprozesses an fortgeschrittenen Französischlernern / P. H. Krings Hans. – Tübingen: Narr, 1986. – 570 S.
12. Horn-Helf B. Technisches Übersetzen in Theorie und Praxis / Brigitte Horn-Helf. – Basel : Francke, 1999. – 373 S.
13. Seleskovitch D. L'interprete dans les conferences internationales, problemes de langage et de communication / D. Seleskovitch. – Paris : Lettres Modernes, 1983. – 263 p.

REFERENCES

1. Bassue Webb L.K.. Obuchenie perevodu s lista kak professionalnoj deyatel'nosti (na materiale ispanskogo yazyka): avtoref. dis. Na soiskanie uchen. stepeni kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 “Pomanskije yazyki” / L.K. Bassue Webb. – M., 1991. – 22 s.
2. Gak V.G. Teoriya i praktika perevoda / V.G. Gak, B.B. Grigor'ev. – M.: “Interdialekt +”, 1997. – 454 s.
3. Gavrilenko N.N. Mezhdistsiplinarnij podhod v ouchenii perevodu v sfere professionalnoj kommunikatsii / N.N. Gavrilenko // Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferentsii “Sovremennye kommunikativnye tehnologii v yazykovom obrazovanii” 1 dekabrya 2008 g. – Habarovsk : Izd-vo Tihookeanskogo gos. un-ta, 2008. – S. 32–38.

4. Latyshev L.K. Tehnologiya perevoda / L.K. Latyshev. – M.: TEZAURUS, 2000. – 346 s.
5. Komissarov V. N. Sovremennoe perevodovedenie. Uchebnoe posobie / V. N. Komissarov. – M. : ETS, 2002. – 424 s.
6. Min'yar-Beloruhev R.K. Teoriya i metody perevoda / R.K. Min'yar-Beloruhev. – M. : “Moskovskij litseij”, 1996. – 208 s.
7. Retsker Ya. I. Teoriya perevoda i perevodcheskaya praktika / Ya. I. Retsker. – M. : Mezhdunar. ont-ya, 1974. – 212 s.
8. Folomkina S.K. Funktsiya teksta v obuchenii inostrannomu yazyku / S.K. Folomkina // Sb. nauch. tr. – M. : MGTSCHIYA im. M. Toreza. – 1983. – Vyp. 277. – S. 125-134.
9. Chernovatyi L.M. Metodyka vykladannya perekladu / L.M. Chernovatyi. – Vinnytsya : Nova Knyga, 2013. – 376 s.
10. Shyryaev A.F. Sinhronnyi perevod: deyatel'nost' sinhronnogo perevodchika i metodika prepodavaniya sinhronnogo perevoda / A.F. Shyryaev. – M. : “Voenizdat”, 1979. – 183 s.
11. Krings Hans P. H. Was in den Köpfen von Übersetzern vorgeht. Eine empirische Untersuchung zur Struktur des Übersetzungsprozesses an fortgeschrittenen Französischlernern / P. H. Krings Hans. – Tübingen: Narr, 1986. – 570 S.
12. Horn-Helf B. Technisches Übersetzen in Theorie und Praxis / Brigitte Horn-Helf. – Basel : Francke, 1999. – 373 S.
13. Seleskovitch D. L'interprete dans les conferences internationales, problemes de langage et de communication / D. Seleskovitch. – Paris : Lettres Modernes, 1983. – 263 p.